

## **Τα σχήματα λόγου**

### **Μεταφορά**

Στη λογοτεχνία, μια λέξη μπορεί να χρησιμοποιείται κυριολεκτικά ή μεταφορικά, δηλαδή η σημασία της διευρύνεται και μεταφέρεται σε μια άλλη έννοια. Η μεταφορά μοιάζει με την παρομοίωση, απουσιάζει όμως το «σαν» ή το «όπως». Η μεταφορική χρήση των λέξεων προσδίδει πλούτο, βάθος και δύναμη στο λόγο, ζωντάνια και εκφραστικότητα. ( **τα γελαστά λιβάδια** )

### **Παρομοίωση**

Είναι ο παραλληλισμός ή η σύγκριση δύο προσώπων, πραγμάτων ή αφηρημένων εννοιών, που γίνεται για να φωτιστεί η σημασία του πρώτου συγκρινόμενου στοιχείου μέσω της αντιπαραβολής του με κάτι πιο συγκεκριμένο και σαφές. Συχνά ο σκοπός της παρομοίωσης είναι συνθετότερος: χρησιμοποιείται για να προβληθούν οι βαθύτερες σχέσεις μεταξύ των πραγμάτων ή για να αποκαλυφθεί μια νέα διάσταση ανάμεσα σε δύο συγκρινόμενες καταστάσεις. ( **Μια θάλασσα μέσα μου σα λίμνη γλυκόστρωτη / και σαν ωκεανός ανοιχτή και μεγάλη** )

### **Προσωποποίηση**

Η προσωποποίηση χαρίζει ζωντάνια και κίνηση σε άψυχα αντικείμενα ή αφηρημένες έννοιες και κάνει το λόγο ζωντανό, παραστατικό και πρωτότυπο. ( **Ο Όλυμπος και ο Κίσαβος, τα δυο βουνά μαλώνουν** )

### **Αντίθεση**

Με την αντίθεση συσχετίζονται ή συνδυάζονται δύο έννοιες, πράγματα ή καταστάσεις ανόμοιες, με στόχο την έκφραση ζωηρών συναισθημάτων. Η αντίθεση είναι ένα αριστοτεχνικό μέσο για την αντιπαραβολή δύο λέξεων ή φαινομένων, τα οποία μέσα από την αντιδιαστολή τους φωτίζουν τις αντίπαλες δυνάμεις που συχνά συνυφαίνονται και εναρμονίζονται στην ανθρώπινη ζωή. Επίσης, με την αντίθεση ο συγγραφέας κάνει αισθητές τις ακραίες και δραματικές καταστάσεις που διέπουν την ανθρώπινη ύπαρξη. Η αντίθεση μπορεί να εκφράζεται είτε με δύο λέξεις ή δύο φράσεις είτε και με δύο μεγάλα τμήματα του λόγου (προτάσεις, περιόδους παραγράφων). ( **Στο έμπα μπήκε σαν αϊτός, στο ξέβγα σαν πετρίτης** )

### **Ειρωνεία**

Η ειρωνεία ως σχήμα λόγου είναι η συνειδητή χρήση μιας διαφορούμενης γλώσσας από τον ομιλητή, όταν δηλαδή ο αφηγητής εννοεί κάτι διαφορετικό από αυτό που εκφράζουν οι λέξεις. ( **Τι ωραία συμπεριφορά!** αντί: άσχημη συμπεριφορά )

Η έννοια της ειρωνείας χρησιμοποιείται συχνά με κάποια σημασιολογική κλιμάκωση: χαριεντισμός, αστεϊσμός, ειρωνεία, σαρκασμός, χλευασμός. Με τον όρο «ειρωνεία» μπορεί να εννοείται και η τραγική ειρωνεία, όταν ο ήρωας αγνοεί μια πραγματικότητα ή μια αλήθεια που γνωρίζουν οι αναγνώστες.

Στην πεζογραφία συναντάμε και την «ειρωνεία της τύχης», όταν η αιφνίδια μεταβολή μιας κατάστασης ανατρέπει την πορεία ενός ανθρώπου. Η ειρωνεία προσδίδει συχνά μια κωμική νότα στο λόγο, συνήθως όμως αποκαλύπτει την απογοήτευση και την αγανάκτηση ενός ανθρώπου για μια συγκεκριμένη πραγματικότητα.

| Σχήματα λόγου                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Τι είναι:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Λειτουργία                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>1. Παρομοίωση</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Είναι ο παραλληλισμός ή η σύγκριση δύο προσώπων, πραγμάτων ή αφηρημένων εννοιών, που γίνεται για να φωτιστεί η σημασία του πρώτου συγκρινόμενου στοιχείου μέσω της αντιπαραβολής του με κάτι πιο συγκεκριμένο και σαφές.                                                                                                                                           | Συχνά ο σκοπός της παρομοίωσης είναι συνθετότερος: χρησιμοποιείται για να προβληθούν οι βαθύτερες σχέσεις μεταξύ των πραγμάτων ή για να αποκαλυφθεί μια νέα διάσταση ανάμεσα σε δύο συγκρινόμενες καταστάσεις. ( <b>Μια θάλασσα μέσα μου σα λίμνη γλυκόστρωτη / και σαν ωκεανός ανοιχτή και μεγάλη</b> )                       |
| <b>2. Προσωποποίηση</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Η προσωποποίηση χαρίζει ζωντάνια και κίνηση σε άψυχα αντικείμενα ή αφηρημένες έννοιες.                                                                                                                                                                                                                                                                             | Κάνει το λόγο ζωντανό, παραστατικό και πρωτότυπο. ( <b>Ο Όλυμπος και ο Κίσαβος, τα δυο βουνά μαλώνουν</b> )                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>3. Αντίθεση</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Με την αντίθεση συσχετίζονται ή συνδυάζονται δύο έννοιες, πράγματα ή καταστάσεις ανόμοιες, με στόχο την έκφραση ζωηρών συναισθημάτων. Η αντίθεση είναι ένα αριστοτεχνικό μέσο για την αντιπαραβολή δύο λέξεων ή φαινομένων, τα οποία μέσα από την αντιδιαστολή τους φωτίζουν τις αντίπαλες δυνάμεις που συχνά συνυφαίνονται και εναρμονίζονται στην ανθρώπινη ζωή. | Με την αντίθεση ο συγγραφέας κάνει αισθητές τις ακραίες και δραματικές καταστάσεις που διέπουν την ανθρώπινη ύπαρξη. Η αντίθεση μπορεί να εκφράζεται είτε με δύο λέξεις ή δύο φράσεις είτε και με δύο μεγάλα τμήματα του λόγου (προτάσεις, περιόδους παραγράφων). ( <b>Στο έμπα μπήκε σαν αϊτός, στο ξέβγα σαν πετρίτης</b> ). |
| <b>4. Ειρωνεία</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Η ειρωνεία ως σχήμα λόγου είναι η συνειδητή χρήση μιας διαφορούμενης γλώσσας από τον ομιλητή, όταν δηλαδή ο αφηγητής εννοεί κάτι διαφορετικό από αυτό που εκφράζουν οι λέξεις. ( <b>Τι ωραία συμπεριφορά! αντί: άσχημη συμπεριφορά</b> )                                                                                                                           | Η ειρωνεία προσδίδει συχνά μια κωμική νότα στο λόγο, συνήθως όμως αποκαλύπτει την απογοήτευση και την αγανάκτηση ενός ανθρώπου για μια συγκεκριμένη πραγματικότητα.                                                                                                                                                            |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Η έννοια της ειρωνείας χρησιμοποιείται συχνά με κάποια σημασιολογική κλιμάκωση: χαριεντισμός, αστεϊσμός, ειρωνεία, σαρκασμός, χλευασμός. Με τον όρο «ειρωνεία» μπορεί να εννοείται και η τραγική ειρωνεία, όταν ο ήρωας αγνοεί μια πραγματικότητα ή μια αλήθεια που γνωρίζουν οι αναγνώστες.</p> <p>Στην πεζογραφία συναντάμε και την «ειρωνεία της τύχης», όταν η αιφνίδια μεταβολή μιας κατάστασης ανατρέπει την πορεία ενός ανθρώπου.</p> |                                                                                                                                              |
| <p><b>5. Μεταφορά</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                              |
| <p>Στη λογοτεχνία, μια λέξη μπορεί να χρησιμοποιείται κυριολεκτικά ή μεταφορικά, δηλαδή η σημασία της διευρύνεται και μεταφέρεται σε μια άλλη έννοια. Η μεταφορά μοιάζει με την παρομοίωση, απουσιάζει όμως το «σαν» ή το «όπως».</p>                                                                                                                                                                                                           | <p>Η μεταφορική χρήση των λέξεων προσδίδει πλούτο, βάθος και δύναμη στο λόγο, ζωντάνια και εκφραστικότητα. ( <b>τα γελαστά λιβάδια</b> )</p> |